

خەۋنى گەرانەۋە ئە شىئىرى جەمەسە عىد جەسەندا

ئوممەر گەرىم بەرزىجى

تاگوشارەكانى ژيان زۇرتىرىن، تاگىروگرفتهكانى بوون ئائۇزترىن ھەستىكرىن بە نامۇيى ئە ناخى مرۇقەكاندا پىتر گەشەدەكات، ئەبارەى نامۇيى ھە گە لىك لىكدا ئەۋە راقەى جۇراۋجۇر كراۋە، ھەرىھەكەۋ ئەروانگەى بىروو بۇچوونى خۇيىھەۋە راقىھەى نامۇيى كىردوۋە، ئەروانگەى (ماركس) ھەۋە (نامۇبوون) دوورگەۋتتەۋەۋە بە ھاۋەرنەگرتىن ۋەسودمەند ئە بوونە ئە پرووى ئابورىيەۋە: كرىكار ۋاھەست دەكات بەرھەمەكەى ئى زەوت كراۋە ۋ چارەسەرەكەش شۇرشى كرىكارىيە بە پىيى لىكدا ئەۋەى ماركس بىت كرىكار ئەدۋاى شۇرشى كرىكارى رەگ ۋ رىشەى نامۇيى ئە ناخىدا ھە ئەدەتەكى ۋ كۆتايى پىدەت، بە لام بابزانىن (فرۇيد) نامۇيى دەگىرەتتەۋە بۇچى،

ئەروانگەى (فرۇيد) ھەۋە ھەستىكرىن بە ئەگۈنجان ۋ دوورى ۋ بىگانەى ئە دەورو بەروو پىداۋىستىيە بايۇلۇژىيەكان ۋ سىكسىيەكان تىرنە بوو، ئەدەرھاۋىشتەكانى سىروشتى دەورو بەر كە دەرە نجامى دوورە پەرىزى دەبە خىشەت كەسەكە نامۇ دەبىت ئەۋ دابونەرىتەۋە ياساۋ رىساۋ رەقتارە باۋەكانى ناۋ كۆمەن كە ئەگەل حەزۋ ئارەزۋەكانى ئەۋ مرۇقەدا تەبانا بىت، ھەندىك پىيان ۋايە دۇخى نىشتە جى بوون ئەۋانەى تەۋاۋ پىچەۋانەى دۇخى نامۇبوون بىت ۋەك ئاراستەى جوئە، گەر كۆچ كىردن پىرۇسەى دەربازبوون بىت ئەدۇخى نىشتە جى بوون ئەۋكات پىرۇسەى نىشتە جى بوون جۇرىكە ئەدەربازبوون ئەدۇخى نامۇبوون ۋ گەرىدەى، گەرچى رەنگە سەرھەئدانى نامۇيى بگەرىتەۋە بۇ سەرەتەى سەرھەئدانى مرۇقەىتەى، ئەبەرئەۋەى مرۇقە كائىنىكى گەرىدە بوۋە پاشان زەرۋەرتەى ژيان ناچار بە نىشتە جى بوونى كىردوون، ئەروانگەى ئابىنىشەۋە ئەم دىنا شتىكى كاتىيەۋ دىنايەكى دى ھەىە كە دۋاى مردن مرۇقەكان پىيى دەگەن، ھەر ئەم رۋانگەۋ دىنا بىنىيەى ئابىنە ۋادەكات مرۇقى باۋەردار ئە چاۋەروانى دىنايەكى دىدا بىت ۋ ئەم دىنايەدا ھەست بە نامۇيى بكات، كۆتايى ھاتنى ئەم نامۇيىش بەتەنھا بەگەىشتن بەۋ دىنايەى دىكە دىت، ۋەلى نايە ئەۋ دىنايەى دىكىشدا نامۇيى مرۇقە كۆتايى دىت ياخود ھەر ھەست بە نامۇيى دەكات؟.

چەند بۇچوونىكىمان ئەمەر ھۆكارەكانى نامۇيى ھىنايەۋە، ئىرەدا بۇچونىك ئەمەر چارەسەرى نامۇيى دەھىنىنەۋە، ئەۋىش بۇچونىكى (ئەرىك فرۇم) ە كە دەلى "دەكرى نامۇيى مرۇقە بىزىنرى تەنبا ئەرىگەى گۇرانكارىيە درىزخايە ئەكانەۋە ئە ھەموۋ لايە ئەكانى سىستەمى كۆمە لايەتى ۋ سىياسى ۋ رۇشنىرىدا، ھەرۋەھا ئەۋىروايە دايە كە سىستەمىكى نوۋ بۇ كۆمەل دەبى بخولقۇنرى ئەگەر وىسترا بەم ئامرازە بىردىت " مەبەستى سەرەكىم ئىرەدا

باسکردنی نامۆیی یه له شیعری (رازی غه ربیی) برای شاعیر (حه مه سه عید حه سه ن) دا (رازی غه ربیی) له شه ش کورته
کۆپله شیعیر پیک هاتوووه و له ژماره (219) ی (ئه دهه ب و هونه ری برابه تی) دا بلاوکراوه ته وه.

خه ونه کانغ

چهند سالی کچه مه لئ ته ربیوی ژیانم
له سه ر لقئ دره ختیکی قژته ربیوی
نه و په ربی باکورئ دنیا هه لگورماوه
به لام ره گئ گوئه هیروئ خه ونه کانم
هیشتنا شه وئ ده ستئ له داوینئ ولات
به رنه داوه.

ئه گهرچی شاعیر به جه سته له وئییه , ئه وئی مه نفا , ئه وئی ئاواره یی و ده ربه ده ری , به لام گوئه هیروئ خه ونه کانئ ,
ره گئ له قولایی دئی نیشتماندا یه و ته نیا بۆشه ویکیش چیه ده ستئ له داوینئ نیشتمان به رنه داوه ئه گهرچی
به جه سته له وئییه , به لام باندئ خه ونه کانئ ویست و ئاره زوووه کانئ ئیره ن ئیره ی نیشتمان , ژیان ناچارئ کردوووه
باندئیه کی ته ربیوی و هه میشه له خه ونئ گه رانه وه دا بیئت , له ناخی شاعیردا گه وره یی ژیان به مانای گه وره یی و
جوانئ نیشتمان دئیته وه تا له شیعری (گه رانه وه) دا ده ئئ :

گه رانه وه

په پووله پایزه
نازانم ره شه بائ نامۆیی
به ره و کوئیه هه لگرتوووم
کوئترم
دالاشئ که ناوه دوو ربیه له ولات
واچنگئ له جگه ر گیرکردوووم
پیم خو شه چرکه یه خیراتر
ماندوووبئ و له جئ یه لابات
نازووئر په پووله لئ ره وانم
رووله تو بالبگرن
ئه ئئ ناقه به هه شتئ سه ر
زه وئ
ولاتئ وئیرانم

ئیره دا شاعیر خوئی به په پوله پایزه ده چوئنی و کۆچ و گه ری ده ییش ره شه بائ نامۆیی , په پووله پایزه به بی ویست و
ئاره زووئ خوئی به ده م شنه ی "با" وه ده روات , واته "با" ئاراسته ی رویشتنئ دیاری ده کات , ئیره دا شاعیر پیمان ده ئیئت
به بی ویست و ئاره زووئ خوئم هاتووومه ته ئیره

ئېرەي مەنفا، پېم خۇشە دالاشى دوورى ئە ولات زوو ماندوو بېيۇ بېشىتتەو، تا غەربىيى و پەناھە ندىيى كۇتايى
پىبىي و پە پوولەي رۇح بگەرئىتەو بەھەشتى ئەم نىشتمانە وئىرانە. ولات ئەگەر وئىرانە و كاوگە يەكەش بېت ئە
روانگەي شاعىرەو بەھەشتىگە جوانترو سەنگىنترە ئە بەھەشتى ھاندەران.

نامۆيى

نەس كوردستان

لە نامىزتا

نامۆيىس وەكو دىرکەزى

لە داوئىنى رۇحى تەزىوم نالابوو

ئىستاش كە دوورم لە بالات

نامۆيىس كرمى ناوېشمە

گەلاتوويى تەمەنم دەخوات

ئەگەرچى ئەناو خودى نىشتمانىشدا دىرکەزى نامۆيى ئە داوئىنى ئالادە، ئە مەنفاشدا نامۆيى كرمى ناوېشمە و
گەلاتوويى تەمەنى دەخوات، ھەرچەندە ئەناو خودى نىشتمانىشدا نامۆيى ھەر ھەبوو، وەلى ھېندەي نامۆيى مەنفا
مەترسىدار نەبوو نامۆيى مەنفا دىووزمەي مەرگ و فەنا بوونە و تەمەن بەرەو دواھەوار دەبات شاعىر ئە
(دوادىمەن) دا دەلى:

دوادىمەن

دەلىيام رۇئى

دەستى مىوانى ئىسكگرانى

مردن دەگاتە زەنگى دەرگاگەم

بىن پەرەوايانە چاوەرپىس دەكەم

لەو دەترسم

پېش چاوايىك نانم

نەوى دەبىيىم

دىمەنى جوانى

چەمىن. نزارى

مېرگى، بنارى

گوندى بەرۇوكى شاخىكى نەبى

نەس نىشتمانم

ئېرەدا ترس ئەمردن ئەووندى ترسە ئە دايرانىكى ئەبەدى ئە نىشتمان ھېندە ترسان نىيە ئە خودى مەرگ، ئەم
وئىنە شىعەرىيەدا شاعىر گرىدراوى خۇي بە نىشتمانەو پەتر ئاشكرا دەكات، ئەووتە ئەو دەترسىت بەرلەو

میوانداری مهرگ بکات نه و دیمه نانهی دهییینیت، وینهی رهنگینی چه م و بنارو میگر و نزارو قهه پاینی گوندی
کوردستان نه بییت، به لکو دیمه نی مه نفا بییت، سه بارهت به عه شق و نه قینی نیشتمان نی ره داده لی:

نیشتمان

تانا ههنگی ناوارهیی قووتی نه دام

نه مده زانی

نه وهنده شیرینی له لام

دوو بیت مامۆستانا نه وین بوو

دهرسی خۆشه ویستی دادام

دوو ری له نیشتمان، پتر ههستی جوانی و خۆشه ویستی له ناخی شاعیردا ده بزوینی، گریدرای شاعیر گریدرای بییه تی
به زیندیکه وه که له ناخیدا سات له دوای سات ههست به گه وریهیی و پیروزی دهکات نه وه تا شاعیر پیمان ده لی:

هه وان

نای گه له که م

تا دهست ده که مه وه ملت

تا دیمه وه سایه ی بالآت

دوو ری له تو هه والیکسی جه رگ بره

سه عاتی جارن له ده رگای دل م ده دات.

تاساتی شاد بوونه وه به زیندوو نیشتمان تاکاتی گه رانه وه بو نامیزی گه ل دووری له نیشتمان دووری له گه له که ی
کاره ساتیکی جه رگ بره ساتیکه پرله گومان و دوودنی پرله ترس و نیگه رانی هه موو چرکه یه ک خورپه ی دووری دنی
داگیر دهکات.

سه رچاوه

1- له هیرمۆنتیکای هاید گه ره وه بو پرۆسه ی ته نویل له هلد رلین و چیه ته ی شیعردا عیرفان مسته فا رامانی
(49) ژ

2- نامۆیی دیار ده یه کی کۆمه لایه تیبه قاسم محمه د مسته فا برایه تی (3448)

3- نامۆیی و نیگه رانی له (مه رکانه شکا وه کانی جه نگ) دا که مال غه مبار گۆقاری رامان